

zorno (horizontal) položiti, kakor peskovnjak navadno tudi v zemlji leži.

5. Glinasta pléna (Thonschiefer) je nar slabiši gradivo, ker lahko razpade, tudi od velike teže se razdrobí. Sinja pléna je pa dobra za pokrivanje. (Dalje sledi.)

Visoki namen poljedelstva.

(Dalje.)

Kdor je o prvem času iz svoje domovine šel, da bi se vselil v kakošnim posebnim kraju zemlje, ki se je, kakor se po pravici verjeti smé, pri vednim vmikovanju morja o ravno tistim času, ko so se ljudje in živali množili, tudi na vsih straneh množila, širila in sušila, — kdor si je na vedno večji zemlji, kjerkoli si bodi, lastno prebivališče sozidati in vse svoje potrebe okrog sebe imeti hotel: je brez dvoma njih snovo, sémena, od katerih so njegovi starši in dedje živež dobivali, korenine, sadje, drevje, živali, orodje, znajdbe in šege svoje domovine seboj vzel, in po novi do takrat še neobdelani okrajni zemlji razširil.

Kmaló so zapazili, da vreme ni povsod enakovodno, ne ensko stanovitno. Kmaló so prišli v take kraje, kjer rastljiné le enkrat v letu cvetó, kjer mnoge zelišča vsako leto umerjejo, kjer mnoge komaj nekoliko let preživé. Kmaló so vidili velik razloček med poletjem in zimo; pomanjkanje pozimi je ljudi sililo, si zaklade nabirati; pazili so na mesce, o katerih narava svoje doneske sama ponuja; ptiči, skrički, bčele so jim zglede bile, in učili so se od njih, pametni, hranilni, previdni biti; prizadevali so si tedaj, take poljske pridelke, ki se v majhnim prostoru, brez veličiga truda, več let bolj dobro in stanovitno ohraniti dajo ko drugi, jako množiti. Ko je breber pred njih očmi hiško umetno napravljaj; ko so merčesi svoje tkanje pred-nje vésili, ko so školjke z razpetimi jadrí pred njimi plavale; ko so bčele in mravlinci poleg njih v občnosti živeli, in se samoblastno vladali — bi bil mar človek sam večno dremati mogel? Brodníštvo, kupčija, umetnost, obdelovanje, pridobivanje izvira iz človeške narave.

Ravno tako je bila obleka človeku potrebna. Človek potrebuje tudi v nartoplejših krajih odeje saj ponoči. V taci krajih so noči toliko merzlejši, kolikor so dnevi toplejši. Človeške detica se ne rodé z obleko kakor kozé in zajci. Modrost in dobrota Stvarnika, ki je človeka namenila, da naj v društvu živi, je hotla po revnih, pomoči potrebnih okoljínah, v katerih vsak otrok na svet pride, zveze društvá, ljubezni, vzajemne pripomoči napraviti, in mladim človeku v društvu z njegovimi starši dati izobraženost in omiko — narveči dedšino, ki jo človek zadobiti more. Veči del mladih žival in ptičev v gojzdu zbeží kmalo svojim staršem. Kakor hitro se sami rediti zamorejo, jim postrežbe in pitanja več treba ni. Umetnosti, urnosti in pripravnosti so jim prirojene kakor starim. Poduka jim ni treba, starši ga ne morejo dati, in mlajši ne prejeti. Le slab človek potrebuje kakor slak in beršlen, krepke palice, da se ž njo povzdigne in na-njo opira. (Konecsledi.)

Slovanski popotnik.

* V Zagrebu je dr. Ludevík Gaj osnoval novo bukvarnico pod naslovom „narodna knjigarnica“. Čeravno se bojo o ti knjigarnici dobivale knjige in vsi v knjigoteržtvo spadajoči predmeti vsih jezikov in po stalni ceni, kakor se dobivajo na mestu svojega izvira, bo po oglasu gosp. lastnika vendar imela narodna jugoslavenska književnost prvo in osobito mesto. Tudi obljubi gosp. lastnik „ako dobrotnost občinstva i pri-

jaznost okolnosti narodni knjigarnici pomočno desnico podá“, podpirati pisatelje znanstvenih in ljudskih knjig zastran prejemanja, tiskanja in razprodaje njihovih del pod pristojnimi pogodbami, kar mu bo toliko lože, ker ima veliko in dobro vredjeno tiskarnico. — Početje je na vsako stran hvale vredno; saj je živa potreba, da se jugoslavenski književnosti milejši pod pazdihó seže. Mi govorimo tu tudi iz slovenskega ozira. S slovenskimi knjigami se še nihče ni obogatil, ker število slovenskih bravcov ni tolikšno, da bi se na svitlo danih knjig po tisuč in tisuč iztisov prodalo, kar edino splača stroške, ako je pri enem iztisu tudi celó malo dobička. Ako pa ubogi slovenski pisatelj svojih knjig še po 20 odstotkov knjigoteržcu v poverníštvo (komision) spečati ne more (experientia docet), kako će priti „na travo zeleno!“ Nadjamo se, da bo nova narodna knjigarnica kolikor moč podpiratelca narodnega slovstva tudi iz materialnega obzira.

* V Lvovu izhaja časopis „Przyjaciel domowy“ (prijatelj domovine), katerega obsežek so razun družih podučnih in kratkočasnih reči posebno gospodarske ali kmetijske za ljudstvo spisane; vrednik mu je gosp. Hipolit Stupnicki; izhaja po póli v tednu; cena mu je po pošti 5 fl.

* Ravno je prišla česka knjiga na svitlo pod naslovom: „Zaklady zeměznalství čili geognozie“ (Zakladi zemljoznanstva ali geognozie). Izdana je po naredbi ministerstva kmetijstva in gorníštva, da bi se rabila v šolah gorníških. Prestavil jo je iz nemškega g. Krejčí.

* 6. dan t. m. je bil zbor društvá za povestnico jugoslavensko in starine, v katerem se je najpopred prebral dopis visoke banske vlade, v katerem se društvu izroči nabrani znesek za spominek na grobníškem polju. Nabranih je do zdaj 314 for. 42 kr. Potem se je govorilo o statističko-topografiških tablah, ktere je visoka banska vlada izročila društvu, da naj jih izda. Gospod predsednik naznani, da je gosp. Kočiančič obširno odgovoril na vprašanja društvena v slovenskem jeziku. Ti odgovor je bil sprejet z veliko radostjo in odločeno je bilo, da se v 3. knjigi „arkiva“ natisne. Gospod Sabljár je naznanil znamenite izvestja v svojem potovanju na Primorskem, po otocih jadranskega morja in Dalmaciji.

* V Terstu je prišel na svitlo ilirski „Pismovnik“ ali napeljevanje k pismenosti od Ilijaševiča, profesora bogoslovstva v Zagrebu.

* V Zagrebu se tiska delo „Hekuba“ od Vetranica-Čavčiča.

* 4. zvezek časopisa českeho muzeum za leto 1852 se je začel te dni izdajati.

* Detovodni česki časopis „Škola“ bo letos izhajal v petpólnih dvomesečnih zvezkih. Velja s pošto vred na celo leto 3 fl.

* V Pragi se bodo izdale vse igre Shakespeara v českej prestavi. Dvanajst njih je že prestavljenih, največ od g. Douchy, Kolára in Malita.

* Prof. Hanuš je že izročil matici česki dodatek k „Mudroslovi“ naroda slovanskega v prislovihi.

Novičar iz slovanskih krajev.

Iz Prage 16. jan. Žitni kamen (Zeolithoid, Bierstein) se imenuje novo iznajdena stvar, iz ktere, kakor so „Novíce“ že omenile, se dela ól (pivo). Nečem tukaj govoriti o novi znajdbi iz ozira narodnega gospodarstva, ker prihodnost naj jasneje dokaže vrednost njeno; le samo kratko omeniti mislim, kdo je iznajdel žitni kamen, in iz česa se naredí. Kakor je znano o kuhi piva, se žito namoči, razprostiri da klije;

s tem se naredi kvasec (diastase), kateri močič u sladkor (cuker) promeni. Dalje se suši, razmelnje, in s toplo vodo 35 do 40° C. meša (einmaischen), s tem se naredi mladinka (Bierwürze), ktera se kuha in hmelj se zdej pridava. In iz te tekočine se imenovani kamen po kapljah nareduje. Torej se mora žitni kamen u vodi razteči in drožje se pridjati, da redno kvasi, ker tudi kuhana mladinka se ohladiti in kvasiti mora. Žitnega kamna se dela več baž, to je, močnejši (porter) in slabši, za različno kvašenje zgornje in doinje in tudi s kvasnicami združeno. Ako se na en del kamna pridá kakih 8 delov, se dobí navadni ól. Gosp. prof. Balling v Pragi je že davno učil, kar je zdaj na Moravi, gosp. Rič, oskerbnik grajšine, na novo našel, fabriko naredil in privilegij dobil. Akoravno zdej žitni kamen ne bo še premagal, bo vendar toplejšim krajem, kjer se navadni ól delj časa ohraniti ne da, dosti pomagano.

Iz Tersta še vedno ne zvemo vesele novice, ktere tako željno in iskreno pričakujemo, da bi se bil naš Koseski že ozdravil. Po pismu od 14. t. m. še celó nič ne more iz postelje; vendar pravijo zdravniki, da se je zdravje na bolje obrnilo. Bog daj! da bi kmalo popolnoma bilo.

Iz Zgoničke srenje na Krasu. Od več strani so nam „Novice“ že kakošno posebno novico od letošnje gorke zime naznanile in povedale od več krajev po Slovenskim, da cvetó spomladanske (vigredske) rožice in se najdejo celó zrele jagode (smukovce). Al v naši srenji v Zgonički vasi se je pred malo časom na nekim sadnim vertu ne samo lepo cveteče hruševo drevo (zimnica) zapazilo, temuč — čujte čudovito novico! — mesca sredozimnika kinča zgorej imenovano drevó lep žlah ten sad, debelosti debeliga kostanja. Kaj taciga še nismo iz slovenskih krajev brali. [—]

Iz Logatca. Železnica od Logatca do Ivanjega Sela z 8 čuvajnicami vred, ki bojo na ti poti, se bo začela berž o spomladi delati; stroški podzidanja so prevdarjeni blizo na 560.000 fl.

Iz Ljubljane. Predivnica gosp. W. in D. Molina v Ljubljani, ki je pred nekimi tedni delati nehala, dela spet; blizo 400 oséb živí od imenovane fabrike, ki so svoj kruh zgubili, ko se je unidan ustavila; sedaj ga spet imajo.

Novičar iz mnogih krajev.

Po nar višjem sklepu od 17. t. m. ima c. k. ministerstvo kmetijstva in rudarstva jenjati in opravila njegova deloma (kmetijske in gojzdnarske reči) c. k. ministerstvo notranjih oprav, deloma (rudnarstvo) pa c. k. ministerstvo denarstva prevzeti. Bivšemu gosp. ministru žl. Thinnfeldu je svetli cesar pri odstopu očitno zahvalo za marljivost v službi njegovi izrekel in mu c. k. red železne krone perve verste podeliti blagovolil. — Velike zasluge za Austrio poslaviti, je svetli cesar ukazal, naj se rajnemu slavnemu vojskovodu nadvojvodu Karl-u (nadstricu cesarja) postavi na Dunaji veličansk spominek iz broná; podnožje naj bo 24 čevljev visoko, podoba (kip) rajnega nadvojvoda pa na konju 19 do 20 čevljev. Delo je izročeno kipotvórcu Fernkern-u, in ima zgotovljeno biti do leta 1858. — Truplo 13. t. m. v Botzen-u umerlega g. nadvojvoda Rainer-a bojo pripeljali na Dunaj v pokopališče cesarske rodovine h kapucinarjem. Rajni je zapustil udovo in 5 otrok, 4 sine nadvojvode in eno hčer, ki je omožena z kraljem Sardinskim; žalna obleka je vsi cesarski rodovini za 6 tednov predpisana. — Svetli cesar je določil osnovo politično-sodniških vradnij na Oger-skem; na čelu vsih vradnij stoji cesarsko namest-

ništvo, kakor v družih deželah, ktero je pa v 5 oddelkov razdeljeno; predstojnik vsacega oddelka se imenuje deželni pglavarja namestnik. — „Oest. Cor.“ naznani, da vés denar v papirju našega cesarstva znese sedaj 350 milionov goldinarjev, in scer ga je za 155 mil. cesarskega, za 195 milionov pa banknega; v začetku lanskega leta ga je še bilo za 382 mil., tedaj se ga je pomanjšalo dosihmal že za 32 mil., ki so bili plačani iz najetega posojila in potem sožgani; v ti meri se bo tudi naprej pomanjševal papirnat denar. — Železnice cesarske so zadnji mesec donesle 830.639 fl. od 160.168 prepeljanih ljudi in od 1.920.841 centov prepeljanega blaga. — Po „Praž. nov.“ se bojo somnji po celem cesarstvu na novo osnovali; pri ti prenarredbi ne misli nek vlada mestom, tergom in vasém sedaj navadnih somnjev vzeti, vendar pa posebno tistim krajem somnje dovoliti, ki leže blizo železnice, ki so tedaj za nje nar bolj pripravi. — Sliši se, da postava za kmetijstvo sila važna, ki zadeva servitute ali službine pravice, ima priti kmalo na dan, ker so nasveti, ki jih je c. k. ministerstvo od deželnih komisij, ki so postavljene za oprostenje zemljiš, zvediti hotlo, že vsi ministerstvu predploženi. — Razglas zastran stanovitne razstave mnogoverstnega austrijskega blaga v Terstu se smé vsak dan pričakovati. — Zavolj vedno silniših roparstev v vojvodini serbski in temeškem banatu so tudi tukaj ojstre kazni iznovega oklicane. — Iz Černogore se ni te dni nič novega zvedilo; „Srb. dnevniku“ se scer iz Beligrada piše, da so Černogorci Osmana Pašata nabili in Skadar vzeli, al od nobene druge strani se dosihmal to še ni poterdilo; v „Terž. čas.“ se iz Kotra piše, da se je v Velemu, 6 ur od Černogorske meje, 8 tabrov (batalionov) turških vojakov iz Bosne snidilo, ki so ondi šotore napravili, h katerim vsak dan se večí armada pritiska. Na povelje Omer Pašata morajo razun Turkov tudi vsi ondašnji kristiani v vojsko iti, ki pa ne grejo radi. Tud Turki pravijo: „Čmu se bom bil, če moram kakor nevernik danak (davke) plačevati; naj se nam odpusti danak in šli bomo v vojsko kakor naši očetje za boga in vero Muhamedovo“. Turk namreč misli, da njegova vera je prava, zato v svoji aboti imenuje vsacega družega — nevernika, psa! Po „Ost. Cor.“ je kupil Omer Paša v Skadru 120 s srebrom okovanih pištol, ki jih hoče darovati tistim kristianskim glavvarjem, ki se ne bojo zoper njega vzdignili. — Te dni so zasačili v Parizu 2 človeka, od kterih se sumi, dasta hotla Napoleona vstreliti. — 12. t. m. je bil tako krasen plés v hiši Napoleona, da že dolgo kaj tacega ne pomnijo. 2500 oseb je bilo povabljenih; Napoleon je plesal v kratkih hlačah in svilnih nogovicah, in ker nogovičarji mislijo, da namest dolzih hlač se bojo prihodnji kratke z nogovicami nosile in oni več zaslužka imeli, so mu poklonili zahvalno pismo za to.

Ponovljena prošnja.

Lani je vodstvo živinozdravnišnice Ljubljanske prosilo: naj bi se ji pošiljale vsaktere živinske bolezni reči in spake, ktere se pri zakljani ali cerknjeni živini po deželi večkrat najdejo, scer nobenega prida za šolo pa veliko vrednost imajo.

Letos ponovimo še enkrat to prošnjo, in ob enem naznamo, da nam je pridni Janez Ložar iz Tersina, ki je bil pred 2 letama eden nar boljših učencov v živinozdravniški šoli, čudovito kepo meze poslal, ki jo je po srečni operaciji poldrugo leto stari kobilici Antona Šendarja v Stobi izrezal, in tako živino otél. Ložarju se zahvalimo lepo za poslano reč in prosimo še drugikrat kaj poslati. Vodstvo živinozdravnišnice.

Pogovori vredništva.

J. L. v T.: Svesti si zamorete biti, da „Novice“ naznanijo vsako postavo, ki pride na dan, kakorsnega koli zapopadka, če je važna za občinstvo.